

Károlyi Gyula, a vörös gróf ellentéte

Hetven esztendővel ezelőtt hunyt el Károlyi Gyula, Magyarország egykori miniszterelnöke. Károlyi Mihály, a „vörös gróf” unokatestvére volt, ám politikai nézeteik a rokonság ellenére is gyökeresen elütöttek egymástól.

Nagykárolyi gróf Károlyi Gyula a Szabolcs vármegyei Nyírbaktán született 1871. május 7-én. A nagykárolyi gróf Károlyi család egyike az ősi magyar főnemesi családoknak. A Kaplon nemzetségből – Kond vezér második fiának leszármazottaitól – származott, amely a honfoglaláskor nyerte birtokait, köztük Kaplont, ahol a nemzetség ősi monostora állt, és a közelében fekvő Nagykárolyt (Nagy-Károly) is, amelyről a Károlyi család a nevét kapta.

Az arisztokrata család szinte minden tagja foglalkozott politikával. Gyula édesapja, Károlyi Tibor a kiegyezés szabadelvű képviselőként, majd titkos tanácsosként működött, 1898–1900 között pedig a főrendiház elnökének tiszttségét töltötte be. Édesanyja Degenfeld-Schomburg Emma grófnő volt. Az ifjú Károlyi a budapesti Piarista Gimnáziumba, majd az egyetemen az állam- és jogtudományi karra járt. Budapesten kívül jogot tanult Bonnban és Berlinben is. Tanulmányai elvégzése után azonnal bekapcsolódott a politikai életbe, 1905-ben már a felsőház tagja volt. Később Arad vármegye, valamint Arad város főispánja lett, de 1910-ben visszavonult birtokaira. 1915-ben

a Magyar Tudományos Akadémia tagjává választották.

Rokonok egymással szemben

Unokatestvére, Károlyi Mihály 1918 őszén az őszirózsás forradalom élére állt. Az általa vezetett Katona- Munkás- és a Diáktanács 12 pontos kiáltványban követelte a háború azonnali befejezését, az ország teljes függetlenségének megteremtését, mélyreható demokratikus reformok bevezetését, valamint a nemzetiségekkel való megbékélést az ország területi integritásának sérelme nélkül. Az új vezetés békés szándékait jelezve a hadsereg létszámát erősen lecsökkentették, amit a szomszédos államok, Románia és Csehszlovákia kihasználtak, hogy érvényt szerezzenek területi igényeiknek. 1919 tavaszára a románok megszerezték Erdélyt, majd a Partiumot is elfoglalták. 1919. március 21-én kikiáltották a Tanácsköztársaságot, és kezdték venni a kommunisták 133 napig tartó rémuralma. Ám a forradalom, majd a proletárdiktatúra elől elmenekült politikusok egy része Bécsben, gróf Bethlen István vezetésével megkezdtek a szervezkedést a bolsevik hatalom fel-

számolására. Ezzel párhuzamosan 1919 tavaszán Károlyi Gyula Aradon alakított ellenkormányt a proletárdiktatúra megdöntése érdekében, amelybe városi értelmiségiből válogatott minisztereket állított maga mellé. Csak-hogy Károlyiék alig kezdték el a munkát, amikor a román hadsereg megszállta Aradot, és a minisztereket Mezőhegyesre internálta. Az ellenkormány feje Szegedre menekült, és létrehozta az első szegedi kormányt.

Bár Károlyi Gyula Aradon alakította meg első kormányát, a Horthy-rendszer születésének később mégis Szeged lett a szimbóluma. Ennek értelmében szokás szegedi gondolatról is beszélni, mivel az ellenforradalmi erők ebben a városban váltak jelentős tényezővé. Itt kapott szerepet a kormányban a későbbi kormányzó, akit honvédelmi miniszternek neveztek ki. Az ellenforradalom irányítása lassanként katonai kézbe ment át, és gyakorlatilag a Horthy-rendszer megszilárdulásáig a Fővezérségnél, azaz Horthynál maradt.

Újra miniszterelnök

Károlyi Gyula Trianon után hosszú időre visszavonult a po-

A második Károlyi-kormány 1931-ben – középen a miniszterelnök

litikától. A család Szabolcs és Szatmár vármegyei 12 ezer holdas uradalmára tért vissza gazdaságilag. Csupán 1927-ben tért vissza a politikába, amikor a felsőház tagja lett, majd a koronázási címet is megkapta. Végig jó barátságot ápolt Horthyval, aki Bethlen István 1931-es lemondása után egy időre miniszterelnökké is kinevezte az akkor már 60. életévét betöltő gróft. A bethleni konszolidációt kívánta folytatni, ám elszaporodtak a tüntetések, sztrájkok és a szélsőséges szervezetek – kommunisták, Gömbös-féle fajvédők, kaszás-keresztések (nemzetszocialisták) – egyaránt erősödtek. Károlyi rájött, hogy átsaptak felette a hullámok, és

a helyét átadta egy erősebb kezű és a válságból kiutat ígérő kormányának, amely Gömbös-kormányként vonult be a történelembe. (Károlyi szociális érzékenységére jellemző, hogy a gazdasági válságban minisztereitől megvonta az állami gépkocsik használatának jogát, ő maga pedig gyalog járt Pestről a budai várban lévő hivatalába).

Egy időre még Horthy mellett dolgozott titkos tanácsosként. A második világháborúban Kállay Miklóst és a kiugrást támogatta, de lényeges politikai szerepet már nem vállalt.

75 évesen halt meg Budapesten 1947. április 23-án.

NÁNÓ CSABA

Hírességek ismeretlen történetei

Az anekdota rövid, prózai alkotás, jellemzően csattanóval, illetve erkölcsi tanulsággal végződő történet – írja a lexikon. Lásunk alább néhány vidám, de kevésbé ismert történetet közismert emberekről.

Sztahanov esete a Pravdával

Sztahanov elvtárs köztudomásúlag a szocialista álmunkavereseny névadója. Ám a nevével kapcsolatban létezik egy kevésbé ismert anekdota is. Történt, hogy a szénbányász, a szovjet mélységek Mozartja felkerült a Pravda címlapjára, és a kommunista lapja ódákat zengett róla. Kis hiba is becsúszott, ugyanis a hős nevét elírták, Alexander helyett Alekszej lett a cikkben. Sztahanovot az acélember, Sztálin is fogadta, és a bányász a névcsere miatt panasszal is élt a vezérnél. A diktátor meghallgatta, majd a következőt mondta:

– Elvtárs, ha a lap úgy írja, akkor magát úgy is hívják. A Pravda sosem téved!

A dolog következménye az lett, hogy a szerencsétlen bányászt élete végéig nem létező néven szólították.

Newton beszólt!

Isaac Newton mellett, hogy a történelem egyik legkiválóbb tudósa volt, egy ideig politikai szerepet is vállalt. Az egyetem képviselőjeként 1688-ban megválasztották az úgynevezett hosszú parlament tagjának, ezért Londonba költözött, de a parlamenti életet és környezetet rövid idő után elfogadhatatlannak érezte,

és visszaköltözött Cambridge-be. Hogy mennyire nem szerette ezt a politikai szerepet, azt jól mutatja, hogy képviselői mandátuma alatt mindössze egyszer szólalt fel. De az legendás volt.

Gondolataiba mélyedten üldögélt a parlament padjaiban, mikor hirtelen szólásra jelentkezett. Mindenki igazgatótan várta, mint mond a nagy tudós, gondolták, valami korszakalkotó ötlet jutott eszébe.

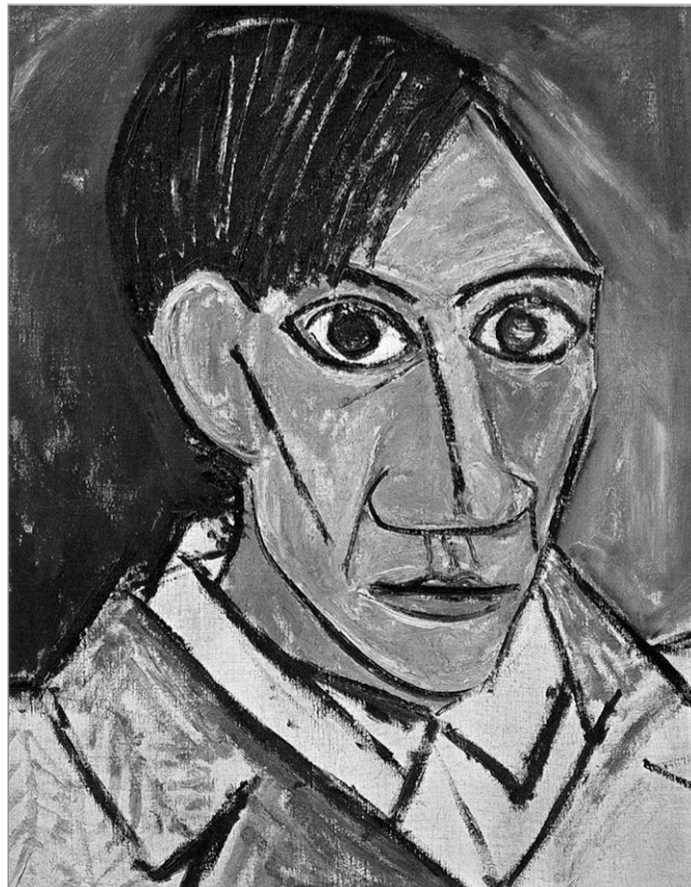
Newton komótosan felállt, és a következőket mondta:

– Kérem, csukják be az ablakokat, mert a huzat megárt a szónokoknak!

Carreras és Domingo

Talán kevesen tudják, hogy volt idő, amikor Placido Domingo és José Carreras, a két világhírű tenor ki nem állhatta egymást, annyira nem, hogy szerződésben rögzítették, ahol az egyik színpadra lép, azt a helyszínt a másik messze elkerüli. Mindennek az volt az oka, hogy Domingo madridi, míg Carreras katalán származású.

A nyolcvanas évek végén leukémiát állapítottak meg Carrerasnál. Megkezdődött a versenyfutás az idővel, az énekesnek rengeteg pénzébe került a kezelés. Lassan kezdtek elfogyni az anyagiak, ám ekkor a segítségére sietett egy alapítvány, amelyik tovább fedezte az életmentő orvosi beavatkozások költségeit. A tenor felépült, és csak évek múltán tudta meg, hogy az alapítványt a „nagy ellenség”, Placido Domingo hozta létre, és ő is pénzelte, ezzel megmentve életét.

Picasso: Önarckép (1907) – a spanyol alkotó festményei milliókat érnek

A hála nem maradt el: Domingo egyik koncertjét félbeszakítva Carreras felment a színpadra, és térdén állva fejezte ki háláját vetélytársának.

Természetesen megkérdezték Domingót, miért segítette Carreras felépülését. A nagyszemű tenor és EMBER szerényen csak annyit válaszolt: „egy ilyen

hangot nem hagyhattam elveszni”. És a két világnagyság azóta barátként járja a világot...

A kancellár és az afrikai törzsfőnök

Az egykori német kancellár, Helmut Kohl kizárólag csak németül beszélt. Ez nagy problémát okozott a hivatalos összejöv-

teleken, a szervezőknek óráig kellett spekulálniuk, kit ültessenek melléje, aki rangban is megfelel Kohlnek.

Egyszer úgy adódott, hogy egy afrikai néger törzsfőnököt kapott asztalszomszédul a kancellár. Evés közben Kohl ránézett a kicsi feketére, és megkérdezte: hamham gut? Gut – felelte az afrikai. Ivás után a kancellár udvariasan odaszólt: glutu-glutu gut? Gut, felelte a néger. Nem sokkal ezután a törzsfőnök szólásra emelkedett, és egyórás beszédet tartott kiváló irodalmi németességgel. Majd leült Kohl mellé és megkérdezte: bla-bla gut?

Bill Gates és a vizsgák

Bill Gates mesélte egy alkalommal: „volt egy nagyon jó barátom az iskolában. Ő minden vizsgán átment, én meg állandóan megbuktam. Barátom sokra vitte. Mérnök lett a Microsoftnál. Én meg a tulajdonos...”

Picasso szerénysége

Pablo Picassót otthonában kereste fel egy újságíró, aki meglepetten látta, hogy a művész egyetlen képe sem lóg a falon. Meg is kérdezte: – Mester, ön nem szereti a festményeit? A festő gondolkodás nélkül válaszolt:

– Imádom őket, de én nem engedhetek meg magamnak egy Picassót...

N. CS.

Forrás: Hallók Ákos: Híres emberek – érdekes és különleges történetek